

BOLALARNING JISMONIY VA RUHIY RIVOJLANTIRISHDA QOIDALI O‘YINLARNING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI

Umarova Mehriniso Ibragim qizi

Termiz davlat pedagogika Institute o‘qituvchisi

Hamidova Sohiba Akramjanovna

Termiz shahar 28-sonli maktabgacha ta’lim tashkiloti logopedi

ANNOTATSIYA

O‘yin nafaqat kognitiv jarayonlarni yaxshilaydi, balki bolaning xatti-harakatlariga ham ijobiy ta’sir qiladi. Mazkur maqolada Maktabgacha yoshdagi bolalarda xulq-atvor ko‘nikmalarini shakllantirish bilan bog‘liq psixologik muammolarni o‘rgangan va bundan tashqari o‘yinlarning turlari, xulq-atvor ko‘nikmalari maqsadli faoliyatga qaraganda o‘yinda osonroq va erta egallanishi haqida so‘z yuroitilgan.

Kalit so‘zlar: kognitiv, o‘yin, bolalar, aql, rivojlanish, harakat, xususiyat.

Rolli o‘yin nafaqat individual psixik jarayon, balki bolaning shaxsiy fazilatlari va fazilatlarini shakllantirish uchun ham muhimdir. Shuning uchun kattalar rolini tanlash va bajarish bolaning hissiy stimullari bilan uzviy bog‘liqdir. Chunki o‘yin jarayonida bolada boshqa narsaning tashqi belgilaridan, tengdoshlari ta’sirida, shuningdek, bolaning irodasiga zid ravishda tug‘iladigan turli istak va istaklar paydo bo‘ladi. O‘yin mustaqil faoliyat bo‘lib, unda bolalar tengdoshlari bilan muloqot qilishni boshlaydilar. Ularni umumiy maqsad, unga erishishning umumiy tajribasi birlashtiradi. Shuning uchun o‘yin do‘stona munosabatlarni rivojlantirish, jamoaviy hayot ko‘nikmalarini, tashkilotchilik qobiliyatlarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Yosh bolalar guruhida qo‘shma o‘yin bilan birlashtirilgan murakkab munosabatlar shakllanadi. Tarbiyachining vazifasi har bir bolani faol o‘yinga jalb qilish, bolalar o‘rtasida do‘stlik, halollik, tengdoshlari oldidagi mas’uliyat hissi asosida munosabatlarni o‘rnatishdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarning o‘yinlari nafaqat atrofdagi narsa va hodisalarni bilish vositasi, balki yuqori ijtimoiy ahamiyatga ega. Boshqacha qilib aytganda, o‘yin kuchli ta’lim vositasidir. Bolalar o‘yinlari orqali ularda ijtimoiy foydali, ya’ni yuksak insoniy fazilatlarni tarbiyalash mumkin. Agar bolalarning o‘yin faoliyatini chetdan kuzatadigan bo‘lsak, o‘yin jarayonida ularning barcha shaxsiy fazilatlari (kimning kimga ko‘proq qiziqishi, qobiliyati, irodasi, temperamenti) yaqqol namoyon bo‘lishini

ko‘ramiz. Shuning uchun bolalarning o‘yin faoliyati ularning individual ta‘lim olishining juda qulay vositasidir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar odatda yolg‘iz o‘ynashadi. Bu yoshdagi bolalarda mavzuli va konstruktiv o‘yinlar orqali bilish, xotira, tasavvur, fikrlash va harakat qobiliyatlari rivojlanadi. Rolli o‘yinlarda bolalar asosan kattalarning har kuni ko‘rgan va kuzatadigan xatti-harakatlarini aks ettiradilar. 4-5 yoshli bolalarning o‘yini asta-sekin jamoaviy shakl sifatlariga ega bo‘ladi.

Maktabgacha yoshdagi rolli o‘yinlar endi mavzuning boyligi va xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Bu o‘yinlar jarayonida bolalarda etakchilik ko‘nikmalari shakllana boshlaydi, ularda tashkilotchilik qobiliyatlari va qobiliyatlari rivojlana boshlaydi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy faoliyati orasida tasviriy san‘at ham juda muhimdir. Bolaning tasavvurining xususiyatiga qarab, uning atrofidagi hayotni qanday idrok etishi, xotira, tasavvur va tafakkur xususiyatlariga baho berish mumkin. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan chizilgan rasmlar ham ularning ichki kechinmalari, kayfiyatlari, orzulari, umidlari va ehtiyojlarini aks ettiradi. Bu yoshdagi bolalar rasm chizishga juda qiziqadi. Rasm chizish bolalar uchun o‘ziga xos o‘yin shaklidir. Bola birinchi navbatda ko‘rgan narsasini chizadi, keyin bilganini, eslab qolganini va o‘ylab topadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. U Mekhriniso “The use of creative games in the educational process in preschool education” Web of Scientist: International Scientific Research Journal <https://wos.academiascience.org>. Published: May 19, 2022
2. M Umarova “MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI AXLOQIY QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASHNING O‘ZIGA XOSLIGI” Журнал естественных наук, 2022/8/25 <https://phys-tech.jdpu.uz/index.php/natscience/article/view/6538>
3. M Umarova “PRINCIPLES OF COMMUNICATION CULTURE DEVELOPMENT IN PRESCHOOL CHILDREN” Conferencea, 2023/3/7
4. Umarova, M. I. qizi. (2023). QOIDALI O‘YIN BOLALARNING UYG‘UN RIVOJLANISHI VOSITASI SIFATIDA. Educational Research in Universal Sciences, 2(9), 107–110. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3708>
5. MI qizi Umarova “PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CHARACTERISTICS OF CHILDREN’S PHYSICAL AND MENTAL DEVELOPMENT IN RULED GAMES” Educational Research in Universal Sciences, 295-297 2023.5.24 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/2352>

6. M Umarova, A Ro‘ziyeva “МАКТАБГАЧА ТА’ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ТАСВИРИЙ FAOLIYATNING AHAMIYATI” Наука и инновация, 2023 1(6), 33–35 <https://in-academy.uz/index.php/si/article/view/14283>
7. MI qizi Umarova “RIVOJLANTIRUVCHI O ‘YIN TEXNOLOGIYASI VA UNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING JISMONIY VA RUHIY RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI” Educational Research in Universal Sciences, 1172-1176 2023.6.16 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3037>
8. MI kizi Umarova “DEVELOPMENTAL GAME TECHNOLOGY AND ITS IMPORTANCE IN THE PHYSICAL AND MENTAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN” Educational Research in Universal Sciences 196-198 2023.7.27 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3368>
9. MI qizi Umarova “QOIDALI O‘YIN MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING UYG ‘UN RIVOJLANISHI VOSITASI SIFATIDA” Educational Research in Universal Sciences 193-195 2023.7.27 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3366>
10. MI qizi Umarova “BOLALARNING JISMONIY VA RUHIY RIVOJLANISHI UYG ‘UNLIGINI TA’MINLASH METODIKASI” Educational Research in Universal Sciences 263-265 2023/8/17 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3580>
11. MI qizi Umarova “QOIDALI O ‘YINLARDA BOLALARNING JISMONIY VA RUHIY RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI” Educational Research in Universal Sciences 266-268 2023/8/17 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3581>